

Posudek diplomové práce: Jan Andrlé, Kult sv. Františka Xaverského v českých zemích raného novověku, FF UK Praha 2011, 87 s.

Téma posuzované diplomové práce představuje velmi zajímavou, ale v našem prostředí jen velmi málo zpracovanou problematiku. Autor tak na jedné straně mohl využít veškeré možnosti, které práce na dosud slabě zpracovaném tématu nabízí, na straně druhé se musel vypořádat s četnými nástrahami a dosud nezodpovězenými otázkami. Úvodem je třeba říci, že se mu to úspěšně podařilo.

Práce je tematicky vymezena kultem sv. Františka Xaverského, z časového hlediska zaujímá 16.-18. století (s pochopitelným důrazem na dobu baroka a s nepatrným přesahem do 19. století) a její územní rozsah tvoří Čechy a Morava. Stavba textu je logická a promyšlená, v úvodu autor stručně seznamuje s dosavadním výzkumem, přehledně vytyčuje cíle práce a zmiňuje se o metodologických přístupech ke svému výzkumu. Ve druhé kapitole uvádí základní fakta o životě historické osobnosti Francisca de Jassu y Javier, v kapitole třetí pak sleduje vznik a rozšíření jeho kultu v katolickém prostředí raně novověkého světa. Těžištěm práce a také její nejpřínosnější částí je pak čtvrtá kapitola věnovaná řadě aspektů xaveriánského kultu v českých zemích. Závěr svého pojednání autor koncipoval jako odpověď na čtyři základní otázky, které si položil v úvodu. Na tomto modelu musím ocenit snahu po přehlednosti a srozumitelnosti, z hlediska rozsahu se mi ovšem práce jeví jako poněkud nevyvážená. Vlastnímu tématu, tedy kultu sv. Františka Xaverského na uvedeném území, je věnována menší polovina textu. I tak se ovšem jedná v rámci práce o největší tematický oddíl.

Předložená diplomová práce (jejíž zhuštěná forma byla publikována v rámci edice českých barokních xaveriánských textů) představuje kvalitní a vyspělé odborné pojednání. Jan Andrlé dokázal shromáždit relevantní informace ke všem svým tématům, kultivovaným způsobem sepsat syntetizující pojednání a přesvědčivě zodpovědět otázky, které považoval za nejvýznamnější. Práce je sice cíleně a úzce zaměřena na kult sv. Františka Xaverského a autor v podstatě rezignoval na jeho zasazení do širšího kontextu barokního náboženského života a zbožnosti, to je ale vzhledem k určení textu stále ještě přijatelným vymezením tématu. K práci nemám vážnějších výhrad, pouze jednu větší a několik dílčích připomínek:

Na jedné straně oceňuji širší pramenné základny, z níž autor vycházel, především to, že kromě písemných pramenů vzal v úvahu i ikonografické prameny a existenci různých trojrozměrných artefaktů, např. oltářů apod. Na straně druhé však musím upozornit na určitou jednostrannost oněch využitých písemných pramenů. Pohled na kult sv. Františka Xaverského je v práci postaven především na tiskem vydaných pramenech literární povahy, na legendistické tvorbě, homiletice, vydané korespondenci, divadelních hrách apod. O recepci kultu a jeho šíření by však mohly vypovídat i mnohé jiné prameny nabízející pohled „z vnějšku“, například kronikářství, historiografická literatura (autor sice využil relace a novinové zpravodajství, ale jen pro 16. století), ale také kupř. ego-dokumenty (zajímavé informace o přítomnosti panovníků na jezuitských oslavách svátku lze třeba najít v nově vydaných denících kardinála Harracha). Za omezení badatelské základny považuji především skutečnost, že J. Andrlé nevyužil při výzkumu kultu sv. Františka Xaverského archivní prameny. Očekával bych přinejmenším rešerše v Národním archivu v Praze, a to alespoň v troskách jezuitských archivů ve fondech Jesuitica a Exjesuitica, případně i výzkum ve fondu Archiv pražského arcibiskupství. Nepochybně by také byla zajímavá sonda do litterae annuae, které jsou částečně přístupné na Manuscriptoriu (v první polovině 18. století zde byly přímo rubriky věnované ignaciánskému a xaveriánskému kultu).

Pokud jde o mé marginální poznámky, upozorňuji především, že přehled kostelů a kaplí se zasvěcením sv. Františka Xaverského (s. 51-53) není úplný. Z významnějších objektů zde chybí stavebně zajímavá hřbitovní kaple sv. Františka Xaverského v Liběšicích na

Litoměřicku, vystavěná po roce 1680 z iniciativy místní jezuitské rezidence. Spolupatrocinium sv. Františka Xaverského má také kaple v Kobeřicích na Olomoucku (se sv. Floriánem) z roku 1785, která ukazuje, že autorem uvedené patrocinium kostela z josefínské doby v Bělé na Děčínsku není ojedinělé. Také by v tomto soupisu měly být uvedené samostatně stojící xaveriánské kaple v komplexech jezuitských kolejí, jež měly vlastní budovu, jako ta na dnešním Karlově náměstí, kterou autor uvádí v jiné souvislosti na s. 55. Nicméně konstatování o celkově malém množství sakrálních objektů s tímto patrociniem v Čechách a na Moravě je zcela namístě.

Oceňuji, že autor využíval ve velké míře možnosti, které poskytuje internet. Měl však dodržovat citační úzus, tedy uvádět k uveřejněným webovým adresám datum jejich poslední aktualizace (pokud je dostupné) a také datum citace, tedy uvést, kdy citovanou stránku navštívil a kdy tedy byla v provozu a měla tu podobu, na kterou odkazuje.

Výše uvedené připomínky nemají snížit úroveň a kvalitu předložené diplomové práce. Celkově ji hodnotím jako výrazně nadprůměrnou. Autor prokázal rozsáhlé znalosti zpracovávaného tématu, schopnost pramenné heuristiky a kritiky, stejně jako samostatné analýzy problémů a současně dokázal své poznatky i přehledně podat. Je třeba také upozornit na jeho snahu o objektivní a důsledně historický přístup ke studované tematice náboženských dějin. Z těchto důvodů mohu předloženou diplomovou práci doporučit k obhajobě a navrhuji pro ni hodnocení ...

V Praze 4. září 2011

doc. PhDr. Jiří Mikulec, CSc.